

L'esquerra, desapareguda

Els intel·lectuals progressistes callen: o no tenen res a dir o ho han dit tot sense que passi res

REYES MATE*

EL PERIÓDICO DE CATALUNYA, 12.10.08

Trontolla el capitalisme. No ho diuen els rojos de sempre, sinó polítics neoliberals, banquers d'alta volada i fins i tot el president de la patronal espanyola. Mentre els acabalats o els seus representants es disposen amb tots els mitjans al seu abast, fins i tot els més heterodoxos, a apagar l'incendi, els intel·lectuals d'esquerra emmudeixen, no se sap si perquè no tenen res a dir o perquè ja ho han dit tot sense que passi res. Mentre el capitalisme jeu a la unitat de cures intensives, el comunisme d'IU lluita al costat per la supervivència.

S'ha de reconèixer que el capitalisme ho ha fet realment bé. Ha aconseguit, en primer lloc, que l'esquerra s'impregni de la seva cultura. En temps de Felipe González, ideòlegs socialistes del Programa 2000 corejaven el Francis Fukuyama del final de la història sentenciant que "el liberalisme era l'horitzó insuperable de l'esquerra" o que "el mercat no té alternativa".

NO CONTENT d'acabar amb l'esquerra ideològica, el neoliberalisme va atacar la democràcia. S'havia d'aprimar l'Estat i reduir-lo al paper de guardià de l'ordre i dels negocis, alliberant-lo de totes les càrregues socials pròpies d'un Estat de benestar, perquè amb aquestes càrregues es perjudicava la competitivitat del país. La voracitat competitiva ha

arribat fins i tot a la manera de tractar la investigació en humanitats i en ciències socials. Només ha de ser sostingut allò que és relament profitós (allò que genera profit o benefici) per a la societat. Això ho anomenen ara societat del coneixement.

S'ha pogut resumir aquesta situació amb un titular gens exagerat que diu el se- güent: El capitalisme neoliberal no té necessitat de la democràcia. ¿Per què n'havia de tenir, si la política funciona com una oligarquia en què els que posseeixen el capital econòmic, cultural i mediàtic han creat un món que és un paradís? Les diferències socials, les xifres de morts o els costos mediambientals que produeix la globalització econòmica són molt espectaculars, però entenem religiosament que aquest és el preu de la història.

La veritat és que des de Ronald Reagan i Margaret Thatcher s'ha anat insistint que s'ha de disciplinar la democràcia. La política no pot ser el lloc de les demandes insatisfetes, dels desitjos creixents i inesgotables, de la participació de tothom. Per a l'individu egoista neoliberal, l'homo democraticus és una amenaça. El polítòleg francès Jacques Rancière detecta l'existència d'un "odi a la democràcia" a les files dels pretesos demòcrates.

¿PER QUÈ HEM arribat tan lluny? Guillermo de la Dehesa, un d'aquests experts que deu saber què és el que ha passat, desmuntava amb gran seguretat argumentativa per la ràdio el complex entramat que ens ha portat fins a aquest moment. A l'oient se li van gravar dos moments: que "els bancs havien venut fum" (fum que algú havia pagat amb els seus estalvis, però que no s'havien quedat a la caixa forta del banc, sinó que s'havien esfumat a la butxaca d'algú) i que "això només ho poden

arreglar els contribuents". El sorprenent remat final de l'expert és el que s'ha convingut a anomenar socialisme per a rics: l'Estat, vestit de Curro Jiménez, prenent dels pobres per salvar els rics.

Tot fa pensar que no serà pas l'esquerra, els seus intel·lectuals o els seus polítics, la que succeirà els neoliberals, sinó que seran ells els que se succeiran a si mateixos. Ja escodriyen l'horitzó, oferint perxes on poder agafar-se. El que ha passat, asseguren, no ha estat pas un empatx d'avarícia, tal com va dir Joaquín Almunia, el comissari europeu d'Afers Econòmics, en un primer moment, sinó que és fruit d'una complexitat mal calculada. Resulta que ens pensàvem que sabíem com funcionava la mà invisible del mercat; crèiem que els científics sabien per què investigaven això i no allò altre; confiàvem de poder controlar els mecanismes de l'expansió planetària de la tècnica... I ara resulta que aquests coneixements se'ns escapen. Ja no hi ha manera d'adequar el poder al saber.

ELS POLÍTICS, que són els que decideixen, han d'anar a les palpentes. La política ha d'acomiar la vella idea de ser justícia. Aristòtil, Sant Tomàs, Rousseau, Marx e tutti quanti han mort. L'única cosa que ens queda és "la governança del risc" i, com que el que corre perill és la riquesa dels rics, se'ns convida a tots a córrer a auxiliar-la.

Hi va haver un temps en què la intel·ligència es rebel·lava contra la desraó. Això és el que sembla que ha mort.

*Filòsof i investigador del Centre Superior d'Investigacions Científiques.